

# ՈՐԲՈՒՅԻՆԵՐՈՒՆ ՈՐԲՈՒՅԻՆ

(ԱՌԱՋԱՐԿ ՄԸ ՅՈՒԲԵԼԵԱՆՆԵՐՈՒ ԱՌԻՅՈՎ)

Հազիւ թէ խորագիրս կը զեռե-  
ղեմ թղթիս վրայ՝ յեղակարծօրէն  
միտքս կ'իյնայ անգլիացի հայասէր  
բարեկամիս այն յուսադրիչ խօսքերը  
որ, այսօր ալ միեւնոյն ուժգնութեամբ  
կը թրթռան ականջիս մէջ ու կը ներ-  
շնչեն զիս, նոր օրերու յոյսը տալով  
ինծի: «Ո՛չ, սիրելի, Հայը՝ ձեր Ազգը  
չի մեռնիր քանի ան ունի այն ոգին  
որ դարերը տուած են իրեն, քանի  
ան տոկուն, ժիր, անվհատ ու յամառ  
է: Վստահ, սիրելի, որ օր մը  
Հայը ինքզինք պիտի արժեցնէ ու  
Ներոպան իր շահուն համար պիտի  
խորհի: Միայն թէ, սիրելի, ցեղ մը  
աւելի ինքնիրմով կ'ապրի, քան թէ  
ուրիշով, դուք ձեր մէջ ուժովցէք,  
դուք ձեր մէջ ապրիլ ուսէք նախա-  
պէս...»

Ահա այն խօսքերը որ այնչափ  
թարմ են տակաւին մտքիս մէջ, հա-  
կառակ թէ չորս տարիներ անցած ըլ-  
լան: Ո՛վ գիտէ, թերեւս անոր հա-  
մար որ անոնք այնքա՛ն իրական,  
այնքա՛ն ճիշդ ու անառարկելի են:  
(Շարունակուրիւնը տեսել Գ. Երես)

Ինձի համար՝ ինչպէս չորս տարի առաջ՝ այսօր ալ քիչ մը երկբայելի են անոնք, թերեւս անոր համար որչափ յուսալէն յուսահատած եմ ալ, բայց անգլիացի բարեկամիս համար անոնք, այդ խօսքերը, կտրձես պատգամներ ըլլային «Հայը չի մեռնիր» կը կրկնէր ան սառնարիւն ու յամառ նայուածքներով, որովհետեւ չէր կրնար զսպել իր հիացումը այն բանին համար զոր պատմեցի իրեն։

Ահաւաստիկ թէ ինչ էր այդ։

Խարբերդի մէջ մեծ ֆոթօրիկէն անմիջապէս յետոյ հաստատուած որբանոց մը կար ուր մօտաւորապէս չորս հարիւրի չափ որբեր ու որբուհիներ պատսպարուած էին։ Այսօր այդ որբանոցը կը մնայ դեռ, թէեւ պակասած են որբերն ու որբուհիները։ Չորս տարի առաջ շատ սրտագրաւ ու վըսեմ բան մը կը պատահի որբուհիներու յարկարածին մէջ։ Խուժք մը որբուհիներ՝ ցեղին այդ անխարդախ դաւակները, երբ ինամք և դուրգուրանք կը վայելեն, չեն կրնար մոռնալ թէ անդին, հեռուները որքան բաղդակից քոյրեր ունին որոնք զուրկ մնացած ըլլան ուէ պատսպարանքէ, որոնք լքուած ըլլան բաղդէն ու մարդոցմէ։ Այս առիթով՝ այս խուժք մը հայ աղջիկները կ'որոշեն ամէն շաբաթ իրենց տրուած «ժապաւէնի յիսուն փարան» յատկացնել ուրիշ որբուհի մը պահելու գործին ու կը սկսին հաւաքել ամսէ ամիս։ Ու, օր մը, դողոջուն ու ամօթահար շիկնումով կը ներկայանան իրենց տեսուչին ու կ'ըսեն. «Մենք՝ խուժք մը որբուհիներս մեզի տրուած շաբաթական յիսուն փարան հաւաքեցինք որպէս զի ուրիշ մեզի պէս որբուհի մըն ալ հոս բերենք, ձեր միջոցաւ։ Ինչ կ'ըլլայ, անիկա ալ որբուհիներու որբը թող ըլլայ...»

Ժէսթը վսեմ էր իրապէս, ու երբ որբուհիներու որբը բացատրութեամբ այս փափաքը կը հասնի հեռաւոր կարեկիցներու, անոնք մէկին տեղ տասը նոր որբեր եւս պահել կ'որոշեն «որբուհիներու որբերը» անունով։

Այս էր առիթը որ հիացուցած էր անգլիացի բարեկամս, ու ան չէր կրնար զսպել ինքզինքը կրկնելէ. «Չէ՛, սիրելիս, Հայը՝ ձեր Ազգը չի մեռնիր, չի մեռնիր...»

Չորս տարի յետոյ միեւնոյն երեւոյթին ակնատես կ'ըլլայի։ Յեղին Չայնը կը խօսէր դարձեալ։ Այս անգամ ալ պզտիկ հոգիներ էին անոնք որ Հայրենիքէն հեռու հայրենիքը կը մտածէին, անոր համար կ'ուզէին գործել։ Գատըգիւղի Արամեան և Ունճեան վարժարանի սաներն ու սանուհիներն էին այդ հոգիները որ անցած մայիսին կ'որոշեն շաբաթական տասնական փարա հաւաքել, իրենք իրենց մէջ, ամբողջ տարին և մասնաւոր հանդէս մըն ալ սարքելով տարեկան քսան ոսկիի չափ դրամ գոյացնել ու «Միացեալ Ընկերութեանց» միջոցաւ հեռաւոր գիւղի մը մէջ դպրոց մը պահել «Արամեան վարժարան» անունով։ Միութիւնը կազմեցին անոնք և հանդէսն ալ տուին, որուն հասոյթը քսան ոսկի եղաւ մօտաւորապէս։

Փորձը յաջողած էր։ Ա՛յս, տեսնէի՛ք այդ պզտիկ հոգիներու խանդավառութիւնը, տեսնէի՛ք անոնց յպիսն ու մանկական հպարտութիւնը երբ անոնք կը կրկնէին. «Մենք Արամեանի սաներս ու Ունճեանի սանուհիներս մեր տասնոցներով և պատրաստած հանդէսով դպրոց մը պիտի պահենք, տարուէ տարի հոգալով անոր ծախքը, քսան ոսկի։ Որքան եղբայրներ ու քոյրեր ունինք եղբր որոնք դպրոցի երես չեն տեսեր, որքան գիւղեր ուր տակաւին ուսուցիչ մուտք դրած չըլլայ»։

Ազնուական ժէսթ մըն ալ աս էր։ Ու ես ինչպէս այսօր սա յուսալքումի և կէս վնասութեան օրերուն չկրկնեմ. «Չէ՛, սիրելիս, Հայը՝ ձեր Ազգը չի մեռնիր, չի մեռնիր...»

Արդեօք կարելի չէ՞ որ ամէն վարժարան ալ հետեւի Արամեանի օրինակին, և տարեկան 10-20 ոսկի հանգանակելով իրենց վարժարանին անունով դպրոց մը բանան գաւառի մէկ անկիւնին մէջ։

ՍԱՀԱԿ ՄԵՍՐՈՊ